СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 147. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 25 червня, 1934.

VOL. XLII. No. 147. Jersey City, N. J., Monday, June 25, 1934. THREE CENTS.

АМЕРИКА НЕ ПРИЙМАЄ ЯПОНСЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ ПІДПИСАТИ ДОГОВІР ПРИЯЗНІ НА ТИХОМУ ОКЕАНІ

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ УХИЛЯЄТЬСЯ ВІД ПОБАЧЕННЯ З ЯПОНСЬКИМ ПРЕМІЄРОМ-МІНІСТРОМ.

ВАШИНГТОН. — Японська пропозиція підписати договір між Японією та Злученими Державами про мирне співжиття на Тихому океані й про ненапад одної країни на другу, не знайшла прихильности у вашингтонських урядових колах. Тут уважають, що ця японська пропозиція розходиться з загальним напрямом тихо-океанської політики президента Рузвелта. Японія пропонувала підписати тадий договір без участи Росії.

Японські кола піддали думку про бажаність зустрічі президента Рузвелта та японського премієра-міністра Саіто, що моглоб статися підчас відвідування президентом Гавайських островів. Ця думка також не стрінула співчуття в американських колах і тому, треба сподіватися, цієї зустрічі не буде. Саіто міг би приїхати на Гаваї лише на запрошення уряду Злучених Держав.

НЕ ДАЮТЬ КРЕДИТІВ БОЛЬШЕВИКАМ.

ВАШИНГТОН. — Радянський посол Трояновський відвідав Стейт Департамент, де він вів переговори в справі відкриття Радянщині кредиту в сумі 50,000,000 долярів на торговлю Росії з Америкою. Достовірно стало відомо, що йому відмовлено цих кредитів, а натомісць запропоновано приступити якнайскорше до полагодження справи боргів Росії Злученими Державами.

Добиваючися признання Злученими Державами, радянський уряд сподівався дістати великі кредити від Америки для торговлі з нею, але признання не принесло для большевиків бажаних наслідків і тепер у їх колах назріває незадоволення супроти Злучених Держав.

ГОЛЯРІ ВИГРАЛИ СТРАЙК.

ДЖЕРЗИ СІТИ (Н. Дж.). — Сто пятьдесять голярів вернулися до праці після того, як власники 125 голярень підписали з юнією контракт, який задовольняє вимоги страйкарів.

Страйкують ще 80 голярів, бо 75 власників голярень іще не хочуть задовольнити вимогів страйкарів.

ПОДЕРЖАЯ ОБВИНУВАЧУЮТЬ У ВБИВСТВІ.

НЮ ЙОРК. — Місцева поліція одержала повідомлення, що віденська поліція буде далі тримати під арештом Подержая, як підозрілого в убивстві своєї дружини, нюйорської адвокатки Туферсон.

Віденська поліція знайшла в помешканню Подержая біля Відня кімнату, в якій були ріжні прилади садистичних тортур. Це дало їй ґрунт для дальшого тримання Подержая в арешті. Слідів пропавшої Туферсон ще не знайдено.

ПОЛЕКША ДЛЯ НЕЛЕҐАЛЬНИХ ІМІҐРАНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Комішенер іміґрації Мек Кормик заявив, що спинення депортації тих нелеґальних іміґрантів, які мають жінки, роджені в Америці, або діти тут роджені, буде тревати далі. Тепер здержано від депортації таких нелеґальних іміґрантів, що не мають за собою кримінальних учинків.

Іміґраційні власти роблять це здержання на підставі резолюції комісії іміґрації та натуралізації палати конґресменів. Ця комісія радить комішенерови іміґрації припинити висилки таких іміґрантів, поки в цій справі не зробить свого рішення наступний конґрес.

ХОЧУТЬ ЦЕНЗУРУВАТИ ФІЛЬМИ.

НЮ ЙОРК. — Виконавчий комітет американської протестантської церкви ухвалив приєднатися до римо-католицької церкви в справі домагання установлення цензури на кінові фільми.

Римо-католики заявляють, що вони вже мають більше ніж міліон осіб, які в ріжних місцях приєдналися до їх аґітації за встановлення цензури на фільми.

ЗАБАВКА ВБИЛА ДИТИНУ.

НЮ ЙОРК. — Три-літня Варвара Андерсон бачила, як її мати прасувала електричним залізком. Розложивши убрання своєї ляльки, дитина взяла своє „електричне" залізко-забавку й хотіла вставити дріт до електричного проводу. Дріт не був ізольований, а тому електрична струя вбила дитину на місці.

КИТ УШКОДИВ КОРАБЕЛЬ.

ВІКТОРІЯ (Брітіш Коломбія). — Сюди прибув китобойний корабель для направи. Підчас полювання на кита залога поранила гарпуном великого кита. Розлючений кит кинувся на корабель і зломив два пера в шрубі корабля, а також дуже погнув керму корабля.

Убити кита вдалося лише тим гарпуном, що мав у собі вибуховий прилад, який влучив у голову кита.

ПЛАТЯТЬ ЗА ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ 24 ЦЕНТИ.

Досліди по канадійських фабриках показали, що в фабриках узуття мужчини заробляють пересічно 4 дол. 71 центів тижнево, а жінки 6 долярів, бо законом заборонено платити їм менше. В одній фабриці хлопці отримують 24 центи за ввесь тиждень праці. Ще гірше стоїть справа з заробітками робітників у кравецтві, де ціла родина заробляє ледви 50 центів на день.

ЗА ВБИВСТВО НА ПОЛІТИЧНОМУ ПІДКЛАДІ.

Окружний суд у Рівному засудив Теодора Коревича на 12 літ вязниці, Сергія й Андрія Галатюків та Григ. Балицького по три роки вязниці за те, що вбили Ісидора Тарашинського та хотіли вбити Петра Листопада. Закинено їм, що рішили позбутися Тарашинського і Листопада тому, що вони повідомляли поліцію про тайну діяльність ОУН.

НАЙМЕНШИЙ ФОРТЕПЯН СВІТА.

В Ностаґанам (Альжир) один безробітний, що працював колись у фабриці фортепянів, викінчив після кількамісячної праці „найменший фортепян світа", до якого вжив теж окремих струн. Фортепян має 56 цм. довжини, є 38 цм. широкий і 23 цм. високий. Не зважаючи на мініятурність фортепяну, можна на ньому грати всі великі твори музичної літератури. Мініятюрний цей фортепян мають привезти в найближчих днях до Парижа.

КОЛО БОГОРОДЧАН ВИБУХ „ВУЛЬКАН".

В околицях Богородчан на горі Гвіздь повстала глибока розколина і наслідком того перевернулися кільканаць дерев. Зі щілини пливе липка рідина, що виглядає так, як мазюка, перемішана з глиною. В цілій Станиславівщині кружляє з того приводу вістка, мовляв, в Богородчанах вибух вулькан. Явищем цим зацікавилися ґеольоґи і туди виїхала окрема комісія.

ТВЕРДИНІ НА КОЛЕСАХ І РАКЕТОВІ ҐРАНАТИ.

Цими днями відбулися в Анґлії окремі маневри ріжного роду тенків і змоторизованої артилерії. Між іншим виступили там перший раз тенки-велити, що їдуть дуже швидко, без уваги на те, чи й воді, чи на суші. Далеконосна артилерія стріляла знову перший раз ракетовими ґранатами, що підносяться у стратосферу, де наслідком малого опору воздуха перелітають без труднощів около 400 кільометрів.

ВДОВА ПО ЛЕНІНІ ТЕЖ У НЕЛАСЦІ.

Московська „Правда" гостро критикує спогади Надежди Крупської, вдови по Леніні, що їх недавно оголосила вона в книжковій формі. „Правда" критикує Крупську за її виро зуміле становище до Плеханова, а зокрема до Троцького, та за те, що вона ярко не малює ролі Сталіна, яку він відограв у передреволюційнім періоді. Гострий наступ „Правди" на таку відому й визначну особу в Совітах, як Крупська, викликав у СССР велику сенсацію.

КАТАСТРОФАЛЬНА ПОСУХА В РУМУНІЇ.

В Румунії, як повідомляють з Букарешту, треває від довшого часу велика посуха, що приймає щораз більші розміри. В ріжних сторонах горять ліси, переважно наслідком підпалу. Населення користає з посухи і палить ліси, головно державні, щоби пімститися за те, що не позволяють йому пасти худобу. Досі арештовано поверх 50 селян під замітом підпалу. Багато арештованих призналися до вини. Далеко більші шкоди робить посуха в засівах і яринних городах. З огляду на небезпеку неврожаю, який грозить населенню, міністер земельних справ наказав списати всі запаси збіжа по млинах, у кунців і хліборобів, а крім того префекти мають звернути увагу населенню, щоб ощадно зуживало збіже. Заборонено сільському населенню вживати солому й сіно на топливо. Позволено випасати в державних лісах, щоб заощадити властиві пасовиська. Дальші розпорядки торкаються засівів на місці знищених збіж, наказуючи обсівати поля кукурудзою, просом і викою. Крім того уряд хоче заборонити вивіз збіжа за границю.

НОГА ПЕРЕДІСТОРИЧНОГО ЧОЛОВІКА.

На острові Челекен на Аральському озері, в середущій Азії, знайдено підчас наукової експедиції частину ноги передісторичного чоловіка. Довжина стопи згаданої ноги має 37 цм. (стопа нормальної людини має лище 28 цм.). З уваги на те вчені, що беруть участь у згаданій експедиції, здогадуються, що передісторичний чоловік мусів бути дуже великого росту. Цікаве, що частина знайденої ноги заховалася так добре, що на її основі можна буде перевести дуже докладні досліди над передісторичним чоловіком.

ЖАХЛИВИЙ ВИПАДОК У РІВНОМУ.

В Рівному трапився жахливий випадок. На сотню піхотинців з 44. п. п., що стаціонує в Рівному, їхало в повному розгоні вантажне почтове авто, що везло телеграфні стовпи. Наслідки катастрофи були жахливі. Трох вояків поранило авто так сильно, що вони догибають у лічниці, 9 є важко, а 8 легче ранених. Хто завинив у цьому страшному випадку, покищо не устійнено. Шофер Й. Трайнер борониться, що їхав згідно з приписами правою стороною. Ведеться слідство.

ЗЛОЧИНСТВО МОЛОДІ.

Нема кінця злочинам молоді. В Браїлі (Румунія) стався страшний випадок. Ученик 7-мої кляси ліцею, 17-літній Жан Тютур, покинув батьків дім за те, що на нього за дурницю насварили. Кілька днів потім здибають його тато й мама на дорозі й роблять йому викиди за його вчинок. Озвірілий син витяг ніж і зачав зі всіх сил гатити ним у тата і матір. І така була сила в того нелюда, що прохожі не могли його вирвати від батьків. Бестію арештувала поліція й ледви встигла його відратувати від публики, що хотіла його злінчувати. Батька й матір відвезено до шпиталю. Але відратувати їх не вдалось. Обоє сконали по кількох годинах страшної муки.

ОБНОВЛЕННЯ ОБРАЗІВ НА ХОЛМЩИНІ.

В Підгірцях, пов. Грубешів, обновилися в церкві два образи: Матери Божої та св. Николая. Образи були вже так потемніли, що не можна було розпізнати, хто на них намальований, і навіть рішено вже було усунути їх з церкви. Кожний образ обновився в інший спосіб: на образі Матери Божої сильніше обновилася прикраса образу з якогось білого металю, вже від давности в деяких місцях знищеного, лицеж Матери Божої прояснилось настільки, що має вигляд такий, як лиця на інших образах церкви або на портретах. На образі св. Николая чудотворця навпаки, прикраса образу з якогось жовтого металю менше прояснилась і має вигляд бронзи крім вінця над головою святого, з тогож металю, який блестить немов золото. Також надзвичайно прояснилось лице святого Николая; воно є біле з румянцями і робить враіжння живого, тільки що мальованого. Цікаве, що образи відновилися не відразу, але постепенно, і в них далі ще відбуваються зміни, просто на очах людей. Образи оглядав уже один церковний маляр і признав, що тільки чудом можна пояснити це обновлення. В селі і в околиці надзвичайний підйом релігійних почувань. Село Підгірці відвідав посол Сергій Хруцький. Про чудесну подію вже повідомлена вища церковна влада, яка на місці переведе відповідне дослідження.

ПОВОРОТ ДО ДАВНІХ ТАНЦІВ.

З Парижа повідомляють, що в товариських кругах замічається поворот до давніх танців, які танцювали люди на провінції та в Еспанії. В паризьких сальонах танцюють завзято еспанський танець фанданго, подібний до менуета.

ЗЛОДІЙСЬКА АКАДЕМІЯ.

Поліція в Празі арештувала Яна Кубіка, що вів вищу злодійську школу в празькій дільниці Жіжков. Мав він кільканадесять слухачів, яких вишколював у злодійському мистецтві і після кількох тижнів відпускав з дипльомами. Між іншим велів їм красти по склепах, до яких згодосилися як субекти. Сам Кубік був посередником між злодіями і купцями вкрадених річей. „Академія" розвивалася кілька років і мала багато абсольвентів.

НЕБЕЗПЕЧНА МАНІЯ.

Коли настала спека, віджила манія опалюватися на бронзово, а навіть на чорно, поширена головно серед молоді. Манія зовсім неестетична, особливо у жінок, і шкідлива для здоровля, як свідчить стаття проф. Г. Бордієра, члена французької лікарської академії, поміщена в останньому випуску двотижневика „Ля Натір". Проф. Бордіє доказує на основі наукових дослідів, що позафіялкові проміні сонця можуть викликати поважні зміни в крови осіб, які надуживають соняшних купелей. Годі повторити в короткій нотатці наукові арґументи автора. Вистане осторога французького вченого, що виставляти всю поверхню тіла на ділання соняшних промінів дуже небезпечно для здоровля.

ПРИСУД У ВЕЛИКІМ ПОЛІТИЧНІМ ПРОЦЕСІ В ПЕРЕМИШЛІ

НАЛОЖЕНО 85 І ПІВ РОКУ ТЮРМИ НА МОЛОДІ РАМЕНА УКРАЇНСЬКИХ ХЛОПЦІВ.

Засуджені приняли присуд усміхнені.

ПЕРЕМИШЛЬ (Західня Україна). — Розправа проти 23 молодих Українців велася перед судом присяглих 16 днів. Підсудні відповідали за приналежність до Орґанізації Українських Націоналістів, себто за державну зраду, за образу президента польської держави, поширювання нелеґальної літератури, за „поджеґане" (підюджування) до державної зради, за обиду польського народу і т. п. Засуджено 21 підсудних. Кари виносять від 3 до 5 років тюрми з позбавленням горожанських прав на 10 років. Українські адвокати намагалися на всякий лад доказати, що обвинувачені молоді селяни, студенти, ґімназисти, торговельні помічники — це ідейні люди, перед якими і найбільший ворог мусить склонити голову. Подавали приміри з польської визвольної боротьби, в якій Поляки видавали таких самих молодих борців. Підкреслили, що це самі молоді люди, які ще не є навіть повнолітніми, що не були ніколи карані, а навпаки, є відомі з великої моральности.

Та все те не помогло й не зворушило польських суддів. Але і їхній присуд не прибив підсудних. Кождий з них вислухав засуду байдужно, а багато прямо з усміхом. Саля розправ була обставлена масою умундурованих поліцаїв і тайними аґентами. Побільшено теж вязничну сторожу. Всі були в напруженню. Тільки одні підсудні були настроені — весело.

Засуджені: Василь Боднарчик, Онуфрій Конкольовський, Василь Конкольовський, Микола Ткач, Михайло Сабат, Осип Іващко, Петро Хома, Іван Янковський, Дмитро Хамиляк, Михайло Хапко, Михайло Данчук, Володимир Підвірний — всі селяни; Микола Феник і Ярослав Демчук, торговельні помічники; Іван Кочерепа, Евген Грабач, Мирослав Прокоп, Омелян Антонович—студенти; Осипа Демчуківна і Олена Федоровичівна, студентки.

ЗАСУД ЧОТИРОХ УКРАЇНОК-СИРІТ.

ЛЬВІВ. — Перед судом присяглих стануло чотири Українки: Ольга Соколовська, абсольвентка семинарії, і Марія Ганіткевич, Марія Гук та Анна Романовська, учениці учительської семинарії, обвинувачені в злочині державної зради та в приналежності до ОУН. Обвинуваченим закинено, що вони були замішані в те, що в дівочій семинарії в Сокалі знищено польські державні емблеми і портрети президента та маршалка Пілсудського. Всіх їх засуджено на вязничні кари від одного до трох років та на позбавлення горожанських прав на 5 років. Всі засуджені — сироти, не мають батьків. По відчитанню засуду приявна на салі рідня засуджених та інші присутні почали голосно ридати, але самі засуджені держалися дуже спокійно.

ДАЛІ РОЗВЯЗУЮТЬ СОКІЛЬСЬКІ ГНІЗДА.

ПЕРЕМИШЛЯНИ (Західня Україна). — Староство розвязало товариство „Сокіл" в Ладанцях за те, що молодь, яка належала до товариства, виїхала була на конях до залізничої стації у Волкові, щоби відпровадити оо. місіонарів, котрі відбули в селі місію.

СОЦІЯЛІСТИ І ВШЕХПОЛЯКИ НЕ ПРОТЕСТУЮТЬ.

ЛЬВІВ.—Вибори до міської ради відбулися при помочі ріжних шахрайств, проти чого запротестували не тільки Українці, але й інші ґрупи. Не запротестували тільки соціялісти і вшехполяки.

ЯПОНЦІ ПРО ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

ЛЬВІВ. — До Львова переслано одно число одної з найбільших японських ґазет з мапою України й обговоренням положення українського народу, а зокрема справу голодової катастрофи на Україні під Совітами.

ПАДЕРЕВСЬКИЙ НЕ ВІРИТЬ У НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ СОЮЗ.

ПАРИЖ. — Паризький часопис „Ле Жур" помістив розмову свого кореспондента з бувшим президентом Польщі, Падеревським, котрий заявив, що ґітлерівська Німеччина нічим не ріжниться від Німеччини Вільгельма II. і ніколи не буде приятелькою Польщі.

ПРИВЕРНІМ СТАРИЙ, ГАРНИЙ ЗВИЧАЙ.

ЛЬВІВ. — Зприводу закінчення шкільного року піднеслися голоси, щоби привернути старий довоєнний звичай і обдаровувати дітей при кінці року книжечками як „нагородами пильности". Кажуть, що це був гарний звичай і пожитичний. Він викликував у молоді замилування до книжки і до її читання.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В ЗОРҐАНІЗУВАННЮ СИЛА

Одним з найгостріших розходжень між представниками сталевих робітничих юній та представниками підприємств є те, що підприємці не хочуть згодитися з тим, що представники юній мають говорити також в інтересі і неюнійного робітництва, яке працює в сталевій індустрії. З того видно, що в тій індустрії ще є значна скількість неюнійного робітництва.

Оте неюнійне, незорґанізоване робітництво підприємці використовують, як вони хочуть. Знаємо, що неюнійну працю завжди оплачують значно дешевше від юнійної. Неюнійні робітники, як правило, працюють довші години й знаходяться цілком на ласці своїх „босів". Вони являються також конкуренцією для юнійного робітництва й обнижують силу та значіння юній. Тому підприємці так хапаються за неюнійне робітництво й стараються всіми силами недопустити його до зорґанізування в юнії.

Все, що робітництво осягнуло в напрямі поліпшення умовин праці, зменшення робітничого дня, підвищення заробітної праці й т. п., воно здобуло в тяжкій орґанізованій боротьбі з підприємцями. Навіть законодавство, що боронить інтереси робітництва, також повстало й розвинулося лише завдяки зорґанізованій, себто юнійній боротьбі робітництва за свої права.

Значіння юній для робітництва ніхто не може заперечити, але, на жаль, серед робітників ще й досі подибується багато таких, які не свідомі користи орґанізацій взагалі, а юнійних зокрема. Цей елемент значно ускладняє боротьбу зорґанізованого робітництва за свої інтереси, а разом з тим і за інтереси всього робітництва.

Сучасне законодавство Злучених Держав дає можність робітництву орґанізуватися в нові юнії, збільшувати старі юнії й вести леґальну боротьбу за поліпшення умовин праці. Отже, стоячи на леґальному становиці, робітництво в Злучених Державах може зорґанізовано вести боротьбу за дальше поліпшення свого становища, а на цьому полі є великі можливости, хочби в порівнанню з тим, що робітництво вже давно здобуло в деяких европейських державах.

Неюнійне робітництво нарешті повинно зрозуміти вагу й корисне значіння юній, цих професійно-робітничих орґанізацій, та старатися побільшити їх і триматися, доручаючи оборону своїх інтересів своїм власним орґанізаціям, в особах вибраних лідерів юній.

НОВЕ ЛИЦЕ ПОЛІСЬКОГО СЕЛА

„Русское Слово", яке виходить у Вильні, помістило такий допис **А. В. Неверова:**

Мені трапилося останньої зими і весни відвідати в справах торговельних цілий ряд міст і містечок на Поліссю, а почасти і в новвогородецькім воєвідстві.

Мої обовязки приказали мені відвідувати і найбільші глухі закутки провінції. І це власне дало мені спромогу познакомитися з життим населення тої провінції, з життям тамошного селянина і тої нечисленної інтеліґенції, котру доля закинула часто в такі закутини, що віддалені на десятки кільометрів від найближчої залізничої стації, почти або волосної управи. Ґазети і листи доходять туди раз на тиждень, або ще рідше.

Так отже жиють там наші селяни відорвані від більше рухливих пунктів та від більших доріг, а декотрі панки, що удають „етноґрафів" звуть їх просто **„тутешніми"** або **„здейшими"**, хоч такого народу ніде на світі нема, тай наука такого народу не знає.

Таку людину як я, котра знала життя поліського селянина з часів перед війною і в перших часах зараз по війні — дуже вражає та ріжниця, яку бачить поміж життєвими відносинами того селянина в тодішних часах, і тими, як вони тепер представляються.

Тутешній селянин ніколи не відзначався особлившою життерадістю, та ніколи не виявляв багато довіря до чужих. **Замкнутість в самім собі** є засадничою рисою характеру поліського селянина. Та коли селянин уже перед війною був таким, то тепер він узагалі нікому не вірить та до нікого не наближається, але цілковито потопає в своїх щоденних клопотах. А клопотів є багато та ростуть вони з кождим днем, бо кождий день кидає його в іще більшу безнадійність.

І не диво. Його ґаздівство, що є підставою його життя — паде вділ з кождим днем більше, наскільки не є цілком знищене. Податків платити нема з чого, залеглости ростуть, а нові податки прибувають. Ще не прийшов селянин до себе, заплативши з бідою **„ґрунтовий"** податок, аж ось приносить йому солтис візвання до заплати податку **„дорогового"**. І він не вспів ще навіть уявити собі, за що він має властиво це платити, як ось вже жадають від нього податку **„вирувнавчого"**. А дальше сиплються безперестанно інші накази заплати, як ось за випас товару в панськім лісі, за побирання дров і т. ін.

Селянин анальфабет — відноситься все з недовірям до кождої „бумаги", але тепер його голова, хоч неодно перенести може, — цілком вже йому закручується. На його чоло виступають каплі поту і він старається хоч з трудом зрозуміти це, що йому витолковують інші, більше грамотні люди. А коли вже яктак зрозуміє, то злісно чіхається в потилицю і всетаки не годен зрозуміти, чому **аж так багато** він платити має. А потім повстає друге питання: **„Звідкиж узяти стільки грошей?!"**

Частина його ґаздівства перейшла вже віддавна на власність спритних торговців, що користали з безвихідного положення селянина, котрому грозила ліцітаційна продаж його інвентаря забезцін. Друга частина того ґаздівства уже пішла на сплату податків.

Харчується Поліщук хлібом і бульбою, але і тих продуктів не у всіх вистарчає, щоби діждати до нових зборів та на засів. Він взагалі (за малими виїмками) майже ніколи не удержувався зі свого бідного ґаздівства. Більше предприємчиві селяни — еміґрували. Частина ішла на зарібки до міст, велике число заробляло при лісних роботах та гонило дараби, коли ще водні дороги були отверті — а потім, в осени, верталися з заробленими грішми домів. Але **„кріза"** вбила всі ті заробітки*), і хліборобське господарство цілком приупало.

Поліщук давно вже перестав уживати сірників, цукру, мила і нафти, а по хатах, так як іще перед сотками літ, тріскотять соснові скипки та освічують хату. Поліщук добуває вогонь з кременя, рідко коли уживає соли, а замісць чобіт носить личаки, до котрих матеріял краде з панського лісу. Від голови до ніг убраний він у „фабрикати" домашнього промислу і з кождим днем наближається він більше до ідеалу „натуральної господарки". Він може цілком добре обійтися без міста, до котрого і так нема йому чого іти. Не можна нічого купити, бо нема за що.

Подорож Поліщука у „волость", то є до „ґміни" (начальства збірної громади) є для Поліщука цілим „переживанням", преважною подією**). І треба признати, що він іде туди „со страхом і трепетом". Звичайно іде в таких випадках про заплату податків або кари за непосилання дітей до школи (польської! — Ю. Г.). У всякому разі рідко йому приходиться заглядати тамтуди у якійсь корисній для нього справі.

У „ґміні" не стане він, як то давніше бувало, перед своїм таки селянином, але паном „вуйтом", з котрим не так легко порозумітися. Сидять тут навкруги урядовці, машини до писання вистукують, урядові кімнати великі, а бідний селянин аж дрожить. Тай не легко йому зорієнтуватися у тих всіляких, для його уха непривичних назвах. — Нарешті він побоюється, щоб урядовець, втративши терпеливість, ще й не гукнув на нього.

Пан „вуйт" сидить у своїй канцелярії і треба щойно замельдуватись до нього у ждальні. Непевними ногами ходить бідний селянин по ґмінних канцеляріях, але остаточно платить усе, чого від нього жадають, та вертається таксамо похнюплений домів, як і приїхав.

Одним словом — безпросвітне життя!

Аж ось трапляється хтось такий, котрий йому каже, що „лише тут так погано жиється", а є такий край, де людям жити краще, де і робота є, і „казьонний даровой хлеб", і землі—скільки хочеш тай і податків ніяких не стягають. — Наслухавшись таких оповідань, Поліщук бентежиться, сумніви гризуть його та непокоять його простий спосіб думання. Не має він у кого порадитися, бо нікому не вірить. Остаточно сам він рішає: „Хай буде як хоче, але я таки піду".

І він кладе в торбу кусок хліба, а коли є — то і сала, та бреде в ночи болотами і лише йому самому знаними стежками серед непролазних трясовин до **„зеленої границі"**, за котрою жде його **„рай"**.

І тепер починається звичайна історія: діставшися під большевиків, він наочно переконується про **властивий** вигляд того „раю". — Сидить він там голодний і холодний яко закріпощений раб преславного „вєлікаво строітельства". Сидить він так до цеї пори, аж доки — хоч він як терпеливий, не прийде нарешті до переконання, що дальше цього він вже видержати не всилі. Отже вертається домів під сталою загрозою дістати кулю від жовніра „селянсько-робітничої" влади.

Та його не страхають ні куля, ні вигляди на тюрму, коли повернеться назад до Польщі з безправної (бо без пашпорту) прогульки до „одної з сусідських держав". Бо і тюрма та буде ще раєм в порівнанню з „раєм" большевицьким.

Однакож — коли зле піде, то в „державі робітників і селян" жде його також тяганина по тюрмах, безконечні „допроси" (переслухування), концлаґер" („за дротами"), а вкінці — по всіх митарствах —висилка назад до польської границі.

Та большевицький аґітатор, зробивши своє в одній місцевости, помандрував вже до другої і там веде дальше свою потайну роботу, — базікає наївним людям про земний „рай", а один або другий мужичок, що стратив вже всяку надію на покращання своєї долі, наслухається тих казок, та й собі перебігає за „зелену границю".

Тимчасом сіре життя села котиться далі... Один день подібний до другого, а всі безпросвітні.

Одначе в декотрих більше розруханих селах бачимо й інші признаки життя. Працюють там **польські кружки молоді,** основані учителями, котрим приказано, щоби — крім праці в школі — виконували в якнайширшім розунували в якнайширшім розмірі ще й „обивательську" роботу.

І так вони затягають молодь в усякі орґанізації, хотяй та молодь властиво цілком не палиться до роботи в тім чи іншім кружку. Але притягає її до нього щось цілком іншого: конфедератка з орлом, відзнака на грудях і т. ін.

Сільський парубок, прибравшись у таке, думає собі зараз, що він подобає будьто на жовніра, будьто на одного з „панів", яких він в місті бачив. Він почуває себе вищим від свого сільського окруження і що **інші круги** вже ближчі для нього. І у нім — неспостережено навіть для нього самого — настає перелім. Одної гарної днини він запримічує, що йому якось дуже „омпно", коли заговорить своєю рідною, „простою" мовою. У нього вже тепер вищі змагання, а говорити по „мужицьки" якось йому не на руку. А такий настрій піддержують у нім ще і ті люди, серед котрих він попав.

Давніше звався він Іваном, Михайлом, Олексою. Ну — але тепер чейже вже „встид" так називатися. І він починає себе звати Янком, Міхасьом, Олесьом. А зрештою його вже в школі давно „перехрестили". І коли він перше називався Володимиром, то тепер він вже є напевно Владиславом, а коли котрась називалась „Надією" то її дослівно переклали на „Надзею".

І так сільська молодь тратить постепенно своє національне лице. Ніяково їй потім і до церкви ходити, куди лише старші люди ходять.

Ніхто там крім „мужиків" не буває. Дуже часто в той час, коли в церкві є відправа — має такий парубок якісь сходини в своїм „кружку", якісь виклади чи що. І ніхто не старається про це, щоби ті сходини, виклади чи що не відбувалися рівночасно з відправою в церкві. А зрештою в школі учать православної релігії — по польськи. І слово Боже в мові для учеників чужій — звучить якось чужо для нього. Але хтож стане в обороні його рідної мови при научанню молитви або правд віри?

І так сільська молодь тратить рівночасно звязок зі своєю релігією та своє релігійне (віроісповідне) лице.

А коли в селі держиться ще щось свого, рідного, народнього, то лише у середнім і старшім поколінню, то є в поколіннях, що вже уступають зі сцени.

—o—

Отсе передали ми дослівний переклад допису А. В. Неверова. Але крім того редакція часопису „Русское Слово" помістила ще статтю під заг. **„Потрясающа картина"**, в котрій обговорює той допис. Редакція підносить шкідливість „відірвання" поліського села від міста яко центра „просвіти". А це, що молодь втягають у „громадську роботу", могло би бути навіть корисним, коли би не це, що та робота має на цілі денаціоналізацію „дорослого селянського русского покоління". Редакція бачить тут згори обчислену систему культурної денаціоналізації, під чим вона очевидно розуміє — **польонізацію.** Треба отже числитися з тим фактом і поставити перед себе питання, як можна боротись і перемогти ту небезпеку, котра грозить з цеї сторони. І „Русское Слово" знаходить на це лиш одну відповідь, котру ось тут у перекладі подаємо:

„Русска меншестева суспільність повинна звернути пильну увагу на ті глухі закутини, про котрі говориться в згаданій статті, на ті міста, до котрих ті глухі области прилягають. Вона повинна використати ті нечисленні істнуючі там інтеліґентські сили, зорґанізувати їх на чисто національно-культурній підставі, вона повинна заложити гнізда русского культурного життя і роботи там, де їх — як видно — цілком таки не достає.

„Ось такий висновок, що так і сам напрошується зі статті п. Неверова, висновок практичний і змагаючий прямо до цілі.

„У русского селянина в Польщі повинно бути задержане **національне лице** — і то без огляду на це, в якім воєвідстві він жиє, і без огляду на це, чи йде про міщанина, селянина, або того „виходьцу" з села, котрий з нього утік, бо там нема ані що робити, ані що їсти".

—o—

Ось такі **уваги** понаписувала редакція „Русского Слова" і багато в цих увагах є слушного.

Та засаднича основа цих уваг є цілком хибна, бо редакція „Русского Слова" хотіла би вигнати сатану — бельзебубом, а польонізацію заступити русифікацією. Адже в Польщі **російських сіл** взагалі нема, а на Поліссю зокрема **цілком** нема, бо там є лиш Українці. Колиж „Русское Слово" хоче там закладати „гнізда русской культури", то ті гнізда не будуть безумовно ширити культури, але безкультурність. Зрештою Полісся було **138** літ під російським пануванням (аж до 1920 року), отже чому тоді Москалі не ширили там бодай своєї „русскої" культури, але віддали той бідний нарід знову Польщі — цілком неграмотним? Най би були його навчили за тих більше як сто літ бодай „па русски" читати і писати; але вони і того не зробили, а тепер їм жаль, що той нарід польщать.

І яко антидот **проти польщини** — вони тепер, будучи під польським пануванням, хотять тому народови (подати тять тому народови подати... **русифікацію!** Чиж це не чисте божевілля? Колиб у тих „ґаспада" було сумління — то вчилиб той бідний безпомічний нарід, що він є український, а не „здешний", і вчилиб його по українськи — а щойно тоді сповнилиб культурну місію. Але де їм це зрозуміти?

Юрій Горовенко.

*) Цілком подібно, як у наших горах, на Гуцульщині. — Ю. Г.

**) Буде так тепер і в Галичині по введенню збірних громад, та обсадженню „ґмінної управи" панськими посіпаками. — Ю. Г.

У залізничному вагоні.

Якийсь пан їде поїздом. Напроти нього сидить інший пан, дивиться хвилину на нього тай повідає:

— Чуєте, пане, вам воно не шкодить, що я стою вам на нозі?

Тамтой глумливо всміхається тай каже:

— Попросту ні. Дивіть, вам уже чверть години горить кишеня від сурдута, а я також нічого не кажу.

Невдача.

— Ти чого така сердита, Ірко?

— На Петра. Я сказала йому, що хотілаб бути для нього сестрою.

— А він що на те?

— Як сестра хай я накручую йому корбу від авта — а із своєю дівчиною він хоче їздити автом на прохід.

Н. К.

ГАЙДАМАКА КОСМАТИЙ.

(Історичне оповідання).

6)

— Так близько? Там він мабуть одним оком глядить на Чуфут-Кале, де ночує Аділь-шах-мурза, другим на Бахчисарай... Ти не без якогось пляну причепився нині до мене. Кого ви тут хотіли ограбити нині в ночі?

—Я ще не знаю. Хаджі-Оглу приказав побалакати з тобою і довідатися, що лиш можна, про те, що діється в дворі хана. З остаточними приказами хотів прислати Гасана.

— Брешеш! Гасан вже був у мене. Я його так припер до муру, що він виспівав мені всі ваші наміри. Тепер вже хіба будеш говорити правду.

— Мене привів до тебе намір викрасти Фатьму. Раз, щоби скарати Селіма; друге, щоби дівку продати кому іншому, і таки заробити на ній. Тут я зійшовся з Аділь-шахом. Він розбалакався зі мною, бо ґадав, що я Гасан. З розмови з ним я доміркувався, що сеї ночи він не буде у себе в Балаклаві, де в гаремі плаче гарна Гречинка.

— Що мені треба знати, вже знаю. Вже іду. Ти молися, бо по тебе зараз прийдуть посіпаки.

Ледви Юсуф се сказав, в його очах станули свічки, і він впав заллятий кровю. Такий сильний був удар пястука Мурдоулата між очі. Опришок вхопив шапку, вхопив бурку і втік, бо Юсуф кричав.

Прибігла ханська служба. Прибіг також Аділь-шах, котрий до салі суду ще не пішов, бо зійшовшися на однім подвірю з Темір-аґою, балакав з ним. Юсуфа занесли до найближчого водограю, де він умився. Щоби лишитися з одним Аділем, Юсуф промовив до служби:

— Біжіть до Калги-султана, і скажіть, що я прийду на раду з дуже важною державною тайною.

Ханова служба відійшла. Аділь також хотів відійти, та Юсуф задержав його і шепнув:

— Ти нині не їдь ночувати до Жида. Зажди, аж Хаджі-Оглу відійде в свої гори, або піде на Салгир.

— Хаджі-Оглу? — спитав Аділь здивований, що Юсуф щось знає про Жида і опришка.

— Сам Хаджі-Оглу з цілою своєю армією! Ти в небезпеці. Спасаючи себе, я сильно потерпів. Я дуже бідний, не маю грошей на лікування. Умру за те, що хотів спасти тебе.

Аділь-шах знав жебрацьку звичку Юсуфа. Виймив пару срібних російських рублів і подав йому.

— То срібло наших ворогів! — жалісно сказав Юсуф, вимиваючи водою свій розбитий ніс. — Дивуюся, мурзо, що ти двигаєш таку тяжку монету. За такий легкий метал як золото, можна купити всі думки хижого вовка Хаджі Оглу і його спільника... Грека... Потрадопула.

Тепер Аділь доміркувався, що Юсуф щось знає про Жидівку і Гречинку.

— Скажи сам ціну і вияви тайну. Ти хіба чув, що я не скупий.

— Чути чув, та сам ще не досвідчив. Ґадаю, що даш мені сорок дукатів, як довідаєшся, що я знаю про доньку Потрадопула і про доньку Жида в Чафут-Кале.

— Хочеш заробити від мене за обіцянку, не розголошувати того, що знаєш про них і про мене? — спитав Аділь.

— Не за те, — відповів Юсуф. — Хочу заробити за вість, що Хаджі-Оглу вирушив на Балаклаву, щоби забрати твій гарем з Гречинкою; що по дорозі хоче забрати в Чуфут-Кале Жидівку для себе і з нею тебе; що задержався на Салагаці і сюди прислав Мурдоулата, щоби слідив тебе. Я відкрив їх замисли і спас тебе.

— Спасибі тобі. Як прийде пора, сплачу мій довг.

— Не тепер?

Аділь-шах не вспів відповісти, бо прийшов Темір-аґа і покликав обох на раду.

Коли Аділь-шах і Юсуф увійшли в салю суду, рада вже була скінчена ухвалою, яка відкидала домагання російського ґенерала. Прихильників російського протекторату було менше, і рада великою більшістю порішила війну.

Коли проголошено, що рада скінчена, всі обступили Юсуфа, котрий промовив:

— Мабуть підкуплений Москалями Хаджі-Оглу і його крівавий вовк Мурдоулат з цілою тічкою вовків і інших жижаків зійшов згір. Скривався в Техіє, в садах Менглі-Герая, на самім порозі Бахчисараю. Дожидає ночі, щоби впасти до резиденції, вирізати всіх батьків орди і самому засісти на тім престолі, на який я й глянути не смію.

По сих словах Юсуф, будьто би обезсилений упливом крови з носа, впав на диван. Аділь-шах виймив мошонку, відчислив сорок червінців, поклав їх коло уха неподвижно лежачого Юсуфа і вийшов.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

„СВОЯ СВОЇХ НЕ ПОЗНАША".

Таким старо-славянським реченням хочеться сказати, коли читаєш в органі російської соціял-демократії, „Соціялістіческій Вестнік", статтю про смерть всеросійського ката, начальника Чеки, Менжинського. „Вестнік" пише:

> Звичайно, на руках Менжинського було не менше крови, ніж на руках його попередника. З його епохою звязані найпідліші безсудні акти крівавої розправи: розстріл 20 закладників у 1927 році, розстріл 48 „хазяйственників" в 1930 році. З його епохою звязана вся епопея „розкуркулення", що зруйнувала й вигнала з насиджених місць, закинувши в концентраційні табори, сотні тисяч, якщо не мілiони селян, що засіяла країну ще ніким непідрахованими могилами селянських жінок та дітей, старців і юнаків, що згинули від холоду, голоду й недуг.

Отак пишуть ті, що мають з большевиками одного й тогож духовного батька, Карла Маркса. Отак пишуть у себе в органі ті, що скрізь виступають за кордоном з домаганням толеранції радянського уряду, бо в Росії відбуваються, мовляв, великі соціялістичні експерименти.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОТИВНИКИ ТЕРОРУ ВИПРАВДУЮТЬ ЙОГО.

В тійже статті читаємо:

> Терор часів воєнного комунізму й горожанської війни був звіряче жорстоким. Часами він доходив до садистичного безумства, але він був щирою реакцією революції на ті небезпеки, котрі стерегли революцію на кождому кроці.

Зате той самий „Соціялістіческій Вестнік" не знаходить виправдання для фашистівського терору. Але для нас терор однаковий: чи він буде називатися комуністичним, чи фашистівським, чи буржуазним, чи соціялістичним. Терор є найбрутальнішою формою насильства, проти якого людство бореться довгі віки.

ЧОМУ СОЦІЯЛІСТИ НІДЕ НЕ ВТРИМАЛИСЯ ПРИ ВЛАДІ.

На це питання найближчу до правди відповідь подає Гарет Гарер у „Ді Сатердей Івнінґ Пост". Він говорить:

> Вісімдесять років соціялісти вважали себе природніми спадкоємцями капіталізму. Вісімдесять років вони чекали останнього акту крізи капіталізму.

І коли їм здавалося, що капіталізм уже вмирає, соціялісти несподівано побачили, що:

> Соціялізм ще не готовий взятися до спадку; навіть не готовий іще пережити смерть капіталізму. Тому вони рішили, що капіталізм іще не повинен умирати. Щоб уратувати себе, соціялісти мусіли бажати продовження життя капіталізму. Цю іронію долі доводиться переживати соціялізмови. Це було ясно зазначено на ляйпціґському зїзді німецьких соціялістів.

Соціялісти в найтяжчій крізі капіталу побачили себе з ріжними теоріями й надіями, але без практичних програм поліпшення тяжкого стану працюючих мас у часах крізи. Тому й довелося їм поневільно уступити дорогу крайнім течіям, що обіцюють масам усі блага земні: комуністам і фашистам.

ЩАСЛИВА МАТИ.

Коло мене сини й дочки,
Коло мене діти,
Коло мене вся родина,
Мов ті Божі цвіти.

Тому життя мені миле,
Горя я не знаю;
Рано й ввечір дяку Богу
Із серця складаю.

Хто на старість хоче щасно
У світі прожити,
Нехай діти научає
Родичів любити.

Й. Буката.

МЕМОРІЯЛ У СПРАВІ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ

НА ДНЯХ ПОЯВИТЬСЯ ДРУКОМ БРОШУРА, В ЯКІЙ БУДЕ ПОМІЩЕНИЙ МЕМОРІЯЛ "ОБЄДНАННЯ", ВИСЛАНИЙ ДО ВАШИНГТОНУ В СПРАВІ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ ПІД СОВІТАМИ ВРАЗ З РЕЗОЛЮЦІЄЮ, ВНЕСЕНОЮ В АМЕРИКАНСЬКІМ КОНҐРЕСІ В СПРАВІ ТОГО ГОЛОДУ.

ОСОБИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ БАЖАЛИБ ВИКОРИСТАТИ ОТСЕЙ МЕМОРІЯЛ ДЛЯ ОСВІДОМЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В СПРАВІ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД СОВІТАМИ, ЗВОЛЯТЬ ЗГОЛОСИТИСЯ НЕГАЙНО З ЗАМОВЛЕННЯМ ТОЇ БРОШУРИ, БО НАКЛАД Її ДУЖЕ ОБМЕЖЕНИЙ. ЦІНА ЗА ПРИМІРНИК ВИНОСИТЬ 25 ЦЕНТІВ. ЗВЕРТАТИСЯ НА АДРЕСУ:

SVOBODA

83 GRAND STREET — **JERSEY CITY, N. J.**

СЕРЕД КНИГ.

Коротка біоґрафія Євгена Чикаленка.

Фонд імени Є. Чикаленка при Українському Академічному Комітеті в Празі видав у пяту річницю смерти Євгена Чикаленка книжку: **Д. Дорошенко. Євген Чикаленко, його життя й громадська діяльність.** Гарно видана ця книжка, як узагалі більшість українських празьких видань, містить у собі 100 сторінок друку й 15 ілюстрацій. На деяких ілюстраціях подибуємо майже всіх визначних українських діячів передреволюційної доби й тим ці ілюстрації надзвичайно цінні.

Отсе маємо перед собою першу більшу біоґрафію великого українського будителя, що був людиною одної ідеї. Національне відродження було одинокою ідеєю для якої жив Є. Чикаленко. Все, що сприяло цій ідеї, знаходило в нім підтримку не лише на словах, але й на ділі. Чикаленко не був односторонною людиною й не казав, що я хочу такої, чи сякої України. Він лиш одно казав: „Хочу бачити український нарід відродженим, свобідним і щасливим у себе в державі; а яка та держава буде, то діло народу". Тому він, будучи сам консервативних поглядів, давав свою моральну й матеріяльну допомогу навіть крайнім українським соціялістичним ґрупам, коли вважав, що вони працюють на користь української національної ідеї. Організацію першої української соціялістичної й радикальної партії Є. Чикаленко вітав, бо вважав, що це дасть можність українській ідейній та ентузіястичній молоді залишитися на національній праці, а разом з тим повести за собою народні маси, які були чутливі на кличі, що йшли зі сторони російських революційних та соціялістичних партій.

Тим більше він прихильно ставився до українських лівих течій, до першого гуртка української молоді, який був зорганізований у 1900 році під назвою „Революційна Українська Партія", бо цей гурток відразу поставив своїм завданням боротьбу за самостійна Україна". Отже повидрукував був і розповсюднив першу на Великій Україні брошуру під заголовком „Самостійна Україна" Отже початки українського радикального та соціялістичного руху на Великій Україні вже від першого дня свого зародження були під гаслом самостійної України, хоч опісля вони відступили від цього гасла.

Читати біоґрафію такого велитня в українському національному відродженню, яким був Є. Чикаленко, це значить читати історію українського відродження. Особа небіжчика Чикаленка міцно звязана з тим відродженням і переплетена такими густими й міцними нитками, що не можеш знайти, де кінчається той рух і де починається властиво сам Є. Чикаленко. Від молодих літ аж до смерти цей велитень був не лише частиною українського національного руху, але майже завжди його центром та мотором. Переповідати отут у короткій замітці своїми словами життепис такого велитня, як Є. Чикаленко, годі, бо й на 100 сторінках такого гарного біоґрафа-історика, яким є проф. Д. Дорошенко, вона так стиснена й так схематично вирізьблена, що з неї нічого не можна лишити незгаданим.

Отже гаряче раджу Українцям, котрі цікавляться українським національним відродженням, котрі хочуть знати ближчу історію свого народу, котрі хочуть зрозуміти ті джерела, з яких ріс і скріплювався український національний рух, та, нарешті, хоч приблизно охопити причини, чому наша визвольна боротьба в першому періоді скінчилась невдачею, читати книжки, подібні до біоґрафії Є. Чикаленка. Ця біоґрафія є доповненням і поясненням до чудових „Спогадів" та „Щоденника" Є. Чикаленка й узагалі до спогадів і писань, що трактують про добу уркаїнського національного відродження на передодні російської революції.

В. К.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НОРВИЧ, КОНН.

Українці в ювилею міста.

Управа міста Норвич в стейті Конетикот, рішила відсвяткувати 4. липня с. р. 150-літну річницю заснування міста. На святі будуть визначні Американці. Головним бесідником буде ґовернор стейту. Також будуть сенатори та інші достойники.

До участи в тому святі запросила міська управа також Українців міста Норвич.

Тепер іде жвава підготовка Українців до виступу, щоби себе зарепрезентувати між іншими народами.

В поході, який пічнеться з Main St., Cor. Park St., в годині 8-мій рано, Українці матимуть свою орхестру з 30 осіб, за орхестрою слідуватимуть дівчата і хлопці в українських народніх строях, а за ними старші в жовто-блакитних лентах і шапках. Будуть також українські козаки на конях.

Це є перший виступ Українців вкупі з іншими народами міста Норвич. Від цього виступу буде багато залежати дальший розвій нашого орґанізаційного життя на місці, як і розголос українського імени в місті. Український Святочний Комітет звертається до всіх свідомих Українців міста Норвич і околиці з зазивом, стати в українські ряди походу, та взагалі взяти якнайчисленнішу участь у цьому святі.

Головою українського комітету є відомий наш громадянин, добр. Л. Цюпрак, до котрого треба звертатися за всякими інформаціями в справі цього свята.

Після свята відбудеться пікнік на фармі п. Цюпраків, де крім забави буде багато цікавих розривок.

З ТЕАТРУ.

Оперні вистави до дешевих цінах.

В Америці помітна велика зміна на музичнім полі. Чимраз більше цікавиться загал оперними виставами. До цього причинилися головно ті компанії, котрі знизили ціни вступу до цеї міри, що вони доступні й для найбідніших любителів співу і музики. Такою оперною компанією є „Алфреда Салмаджіс Опера Компані", яка вертається до Ню Йорку і розпочинає з днем 24 червня вистави в Гіподромі. На першу виставу йдуть дві популярні опери, „Селянська лицарскість" і „Паяци", в яких виступить між іншими й Алексій Черкаський, що в своїм часі співав по українськи ролю Мазепи в опері тогож імени.

Д-р Г. Г. СКЕГАР. **Шікаґо, Ілл.**

ЧИ ЧРЕЗВИЧАЙКА БУДЕ СКАСОВАНА?

В недільнім виданню „Геральд Екзамінер" в Шікаґо, із 3-го червня 1934 р., поміщено під повищим заголовком цілу сторону матеріялів із 6 образками про совітську Росію. Стаття має дату: **Москва, дня 18. травня.**

На першім образку представлено, як висять два повішені мущини, яких секретна поліція примусила повісити себе самих. Один з них ще пробує ратуватися від шнура, який стискає його шию. На другім образку є знимка ґенерала Кутєпова, якого викрала секретна поліція в Парижі, порізала на дрібні кусні та похоронила на цвинтарі для псів. Третий образець представляє мадам Сокольнікоф, жінку першого совітського амбасадора до Анґлії, яка була шпіонкою свого чоловіка, але пізніше залюбилася в нім і спасла його від смерти. Четвертий образець представляє як два мущини стоять обернені плечима на віддалі яких 10 кроків від чотирох стрільців, які піднесли кріси стріляти в плечі двом політичним вязням, з дopискою, що це є перша знимка, яку вдалося викрасти із Росії. На пятій знимці представлено як 11 поліцаїв закопують в Москві тіла застрілених чрезвичайкою. Шестий образець містить портрет Дзержинського, про якого згадується як нелюда-звіра, що, будучи головою ОГПУ, вимордував майже 2 міліони мущин і жінок, а при кінці зістав отроєний одним із своїх довірочних шпіонів.

Образці, перший і четвертий, роблять на глядача страшне вражіння, а в статті пишеться таке: Совітська Росія чує на собі палець докору інших держав за це, що в її границях вимордовують безборонне населення. Большевицькі представники потребують конечно доброї опінії від світа для Совітів і тому готові на всякі уступки та концесії. Часописи, що лише подавали офіціяльні звіти комуністичної влади, можуть вже тепер до певної міри містити статті про гуманні інтереси. Російсько-большевицькі вищі школи, які були інкубаторами комунізму, можуть вже викладати історію та соціольоґію.

Відколи Америка визнала большевиків, всякі старання є пороблені, щоби у Вашинґтоні здобути прихильність для Сталіна. Однак міліони голодних мешканців Росії не знають іще, що совітський уряд винаняв найкращу палату у Вашинґтоні на амбасади. Ані не знає голодне населення Росії про першу аристократичну вечерю, яку в совітській амбасаді дав большевицький амбасадор Трояновський цеї весни. Не знає також про дорогу вечірню імпортовану сукню, в яку мадам Трояновська була убрана, ані про 500 визначних капіталістів, які були на вечері. А сама вечеря була багата, пребагата та навіть дорожча як будьяка вечеря в Білім Домі, влаштована президентом Америки. Здається, що Сталінови було би тяжко пояснити своїм підданим, які працюють як невільники по лісах, полях та майнах — чому його післанці (амбасадори) братаються з капіталістами.

Совіти хотять входити за порядну державу і тому як перший крок до цього вони оголосили, що розпускають тайну поліцію. Ця поліція принесла Совітам більше неслави ніж усі непорядки разом. Вона спершу називалася „Чека", а пізніше „ОГПУ". Дійшло до цього, що в Росії ніхто не має довіря до нікого. Навіть наказано дітям, щоби доносили до поліції на своїх родичів. Тому навіть, якби це й була правда, що 50 тисяч горлорізів цеї поліції перенесено до армії, то возьме багато років, щоби призабути за їх застрашаючий рекорд винищування невинних людей!

Було правило, що коли із ґрупи заарештованих людей хтось підчас нелюдських тортур признавався до закидів — тоді уважалося всіх заарештованих за винних. За такі невинні проступки як висловлення своєї опінії на певну річ, або ушкодження якої речи, що належить до комуніста, висилано проступників на негайну смерть, або на довшу повільну смерть на Соловецькі острови чи на Сибір. Робота на островах була така, що засуджені мусіли стояти в зимній як лід воді та стинати дерева і вязати їх у сплави. Робота була понад сили найсильнішої людини, а харч складався із рідонької зупи. Тому нещасливі арештанти мерли як мухи. Заарештовані жінки були на ласці поліції, і коли котра показала нехіть до їх забаганок, тоді їх застрілювано.

Коли певну ґрупу людей ОГПУ засудили на смерть, тоді впроваджувано цих людей в підземний коридор, який кінчився одними дверми. Нараз із цих дверей появлявся машиновий кріс, який вистрілював усіх стоячих людей як щурів. Котрі були лише ранені, то мусіли втопитися, бо до цього коридора пускали струю води, яка забирала всі тіла із собою до підземного льоху. Звідси в ночі забирано тіла та вивожено на смітник за місто і там їх палено.

Трафлялося й таке, що в тих коридорах застрілювано людей із рушниці, яка не давала звуку. Це все держано в найбільших тайнах, бо уряд хотів, щоби Совіти мали славу, що нема в них нікого незадоволеного.

Головним орґанізатором ОГПУ був відомий Фелікс Дзєржинський. Він попередно був зорґанізував Чека і став таким сильним в Росії, що всі його боялися, навіть Лєнін. Одного разу оскаржено перед Дзєржинським епископа із Тверу за протибольшевицьку аґітацію. Дзєржинський не міг схопити епископа в ночі, як усіх інших, бо епископ був дуже популярний між людьми, тому він подбав, щоб один археольоґ запросив епископа до себе, щоби показати йому якийсь манускрипт. Як епископ приглядався манускриптови, то тайними дверми до кімнати ввійшов Дзєржинський з одним жандармом. Обидва взяли епископа до підземного коридора, з якого він вже більше не вийшов.

Дзєржинський мав ще „тиху ґільотину", яка не була подібна до ґільотини у Франції, де ніж відтинає голову, а був це великий таран з дерева, під котрий підводилося нещасні жертви, а на потиснення ґузика цей таран спадав на голову стоячого та вбивав його на місці. З убитого зараз знимали добре убрання, а надівали на нього лахміття, і так з іншими бідаками спалювано в ночі, або ховано як незнаного волоцюгу.

На самих початках панування Дзержинського дехто пробував підкупити його грішми або красавицями. Тих метод навіть вживав совітський уряд, хотячи випробувати Дзержинського вірність, але він у всіх випадках поводився так, що позволяв кождому оповідати про справу, в якій прийшов, а як він дійшов до оферти підкупства, тоді Дзержинський показував йому образ на стіні. Прихожий дивився на образ, а Дзержинський стріляв у його шию і так убивав його.

Одного разу Дзержинський мав близького приятеля, суддю Панкратова, якого ОГПУ обжалувало, що він присвоював собі державне майно. Дзєржинський запросив того суддю на люксусову вечерю до свого помешкання та почастував його доброю горівкою. Суддя просив, щоби Дзєржинський подарував йому одну фляшку цеї горівки. Один з жандармів узяв суддю до пивниці, щоби вибрав собі горівку. Та суддя уже ніколи не вийшов з пивниці.

Та псови песяча смерть: Один з вірних шпіонів Дзєржинського струїв його на приказ большевицьких лідерів, бо всі вже мали страх перед ним. На похороні один із його приятелів виголосив прощальну промову, в якій сказав, що Дзєржинський для добра Совітів позбавив життя 1,956,650 осіб бо були вони „ворогами революції".

До найбільше жахливих примірів ОГПУ, які виявила секретна поліція Анґлії, був той, як Анґлія згодилася приняти першого совітського амбасадора. На першого амбасадора большевики назначили вченого Сокольнікова. Однак, не довіряючи йому, вони стерегли його дуже строго. Та російськими методами годі було послуговуватися в Анґлії. Та жінка Сокольнікова була колись жінкою головного секретаря Центрального Комітету, Сербіякова. Ця жнка була вже в ОГПУ шпіоном, тому звернулися вони до неї з пропозицією, чи не булаб вона шпіонкою свого чоловіка, на що вона згодилася. Та Сокольніков скоро заприязнився з анґлійськими капіталістами, а жінка його це зараз донесла ОГПУ. Макс Літвінов покликав амбасадора до оправдання до Москви, і Сокольніков переконав Літвінова, що щоби заключити з Анґлією торговельний пакт, він мусів так поступити. Сокольніков повернувся до Анґлії і знов жив у великій приязни з капіталістами. Літвінов знову дав приказ, щоби він тернувся до Москви. Та амбасадор знав, що його жде, тому відмовив послуху. Тоді Сталін вислав до Лондону трох харцизяків, щоби вони схопили насильно Сокольнікова й привезли його до Москви. Рівночасно ОГПУ повідомила мадам Сокольнікову про всі пляни. Але в міжчасі сталося чудо. Мадам Сокольнікова залюбилася у своїм чоловіці і виявила йому цілий плян, що з ним має статися. Амбасадор відповідно приготовився. Були свідки, що бачили, як висланники з Москви входили до амбасадора, однак потім і слід пропав по них. Треба хіба лише вірити урядовій газеті „Лондон Дейлі Мейл", що Сокольніков увязнив тих „гостей", а потім заключив певну угоду з большевицьким урядом на свою користь.

Не меншу сензацію викликала перед кількома роками вістка про схоплення в Парижі на вулиці колишнього царського ґенерала Кутєпова, по якім і слих загинув. Французька поліція була поінформована, що ОГПУ, схопивши ґенерала, завезла його до російської амбасади, там порізала тіло на кусники та поховала на песячім цвинтарі. Подробиці цього схоплення були подані Фікнером, бувшим секретарем амбасади в Берліні, який твердив, що підчас проходу в неділю рано Кутєпов був силою схоплений двома сильними мущинами та всунений в авто, а третий (член ОГПУ, перебраний за французького поліцая) придивлявся з боку. Це властне переконало очевидців, що тут нема нічого підозрілого. Аж пізніше показалось, що це сталося. Кутєпов був помічником Денікіна. Обидва вони були непримирними ворогами червоних диктаторів.

Зараз по революції отворено всі кримінали і заведення для люнатиків та випущено всіх на волю. Та внедовзі наповнено всі ці інституції знов політичними вязнями, увязненими ОГПУ. Багато увязнених вислано на Соловецькі острови, де панують такі страхіття, що в порівнанню з ними французькі Чортові острови є раєм. Священики і вчені були помішані разом із кримінальниками та люнатиками. Придуркуватий анархіст Йосиф Ізааксон став диктатором цілої цеї нещасливої кольонії і знущався над людьми в страшний спосіб. Одного разу для забави і розривки він приказав, щоби монах Григорій зараз оженився з анархісткою Ольгою Лідовою, а коли монах відказався, тоді він так побив монаха, що цей з побоїв помер.

Поміж нещасливцями були в цій кольонії два визначні вчені з Ленінграду, д-р Віктор Шліпен і проф. Карл Гармс, а їх заслано за те, що заявилися проти комунізму. Ізааксон приказав тим ученим, щоби на глум поженилися із розпустницями. Вчені бачили, що сталося з монахом, тому піддалися волі диктатора, Однак незабаром обидва поповнили самогубство.

Пятнацятьом священикам приказано, щоби взяли участь в параді богохульства, а коли вони відмовилися, тоді їх так побито, що десять із них зараз померли.

Навіть Сталінового сина не минула кара за непослух. Син Сталіна осженився зі швачкою, Надією Міpановою, проти волі свого батька. ОГПУ на розказ Сталіна заслала молодого Сталіна на Кавказ, а жінку його на Соловецькі острови.

Обчислено, що на Соловецькі острови заслано дотепер 10 тисяч інтелектуальних сил, та що лише половина з них лишилася при життю по двох роках тяжких робіт. Тепер касують чрезвичайку, але ледви чи це вже поправить невідрадні відносини в Совітах,

„S. O. S."

БРАТТЯ ЛЕМКИ, ЖИЮЧІ В АМЕРИЦІ!

Сумом покрилась наша рідна Лемківщина. Похнюпились горді Карпати. Не можуть спокійно дивитись на неправду, на кривду, знущання займанців. З тих високих лемківських гір доходить до вас, дорогі земляки, тривожний крик наймолодших синів зелених лісів. Спасайте душі наші! Зі сльозами в очах звертаємось до вас, брати, за морем. Щораз більше затискає окови на наших руках ворог-Поляк. Глибокі рани завдає нашим молодим душам. Наша рідна земля стала не нашою! Грабіжницька рука ворога сягає і до наших хат. Загарбує нам усе, що для кождого є найбільшим скарбом. Видирають нам нашу рідну мову. Не позволяють нам навіть молитися в рідній мові, в тій мові, яку передали нам наші батьки, діди і прадіди. Зі шкіл забрали нам наших дорогих учителів-опікунів, а на їх місце наслали нам своїх — Ляхів, які говорять до нас мовою незрозумілою. Там, де ви побирали перші науки, де ви пізнавали світ, життя, в тій школі ми знаходимо тепер тюрму. Там тепер лютує наставлений посіпака. Він змушує нас забути все рідне. Забути своїх предків, а каже нам вчитися про наших ворогів. Каже нам величати своїх „крулюф", які гнобили нас від віків і наложили на нас тяжке ярмо неволі. На їх честь кажуть нам співати похвальні пісні, вихваляти їх навіть у церкві.

Брати наші! Чиж можете бути байдужними на цей наш крик розпуки? Думаємо, що наші сльози збудять у вас співчуття. Якщо у вас жевріє хоч іскра любови до братів, до батьківщини, то поможіть нам в нещастю!

Вставайте з нами до боротьби проти насильства, до боротьби за краще завтра! Чиж можете позволити, щоби нашим наймолодшим винародовлювали вороги? Так довше не можемо терпіти. Нам треба книжки, яку розуміємо! Хочемо учителів, які були би нашими опікунами, а не ворогами! Хочемо рідної школи! Геть із займанцями! Ми не позволимо, щоби ворог ганьбив нашу віру, рідну мову, звичаї. Ні! Ніколи! Наші молоді серця запалюють ненавистю! Виростемо — відплатимося кріваво! Цього доконати — допоможіть нам браття!

Лемківські діти.

Гість узяв спис страв, переглядає довго, а потім каже:

— Прошу мені дати порцію правописних помилок.

— Того не можете дістати в нас! — каже вейтер.

— То чогож їх тут стільки на списі страв? — дивується гість.

СЕЙЗАХТЕЯ.

— Чого вчить історія?

На цей запит відповів Талеран: — Того, що ніколи люди нічого з історії не навчилися.

Багато в тому правди.

В наших часах, часах найріжніших фінансово - економічних реформ і спроб, цікаво буде пригадати такий процес, що відбувався в давній давнині.

На переломі VI. і VII. століття перед Христом відносини в старинних Атенах були дуже схожі до нашого теперішнього положення. Довголітня війна, ведена з Меґарою за остров Саляміну, так дуже виснажила була населення, що проголосили закон, який під карою смерти забороняв агітувати за дальшу боротьбу. Тоді виступив Сольон, нібито божевільний, виголошував прилюдно запальні воєнні оди та розбудив новий запал і загрів Атенців, що оконечно здобули Саляміну. Незадовго після тієї перемоги, не зважаючи на загальну перевтому, ухвалили під його впливом нову святу війну для охорони дельфійської пророчні.

В місті настала жахлива нужда, а на її тлі зродилося політичне роздвоєння та внутрішні війни, в яких знову Сольон виступив як спаситель батьківщини.

Після закінчення воєн і після пацифікації краю присвятив Сольон головну увагу внутрішнім відносинам держави. Ще перед оголошенням нової конституції зайнявся господарськими справами та ствердив, що загальне зубожіння не дозволяє пристосовувати ті розпорядки, які закон передбачає для довжних відносин. Бо ті розпорядки доводили до загального вивласнювання довжників у користь вірителів. А що довжниками були майже всі, то це мусіло би спричинити загальну дезорганізацію всяких варстатів продукції, а передовсім те, що нерухома земельна та міська власність перейшла би з рук кляс, які мали державнотворчу традицію то досвід господарювання, — до рук вірителів невідомого авторамента.

Хтось мусів понести кошти війни та депресії. Або мусіли вивласнити довжників у хосен вірителів, або вірителів у хосен довжників. Сольон порішив цю справу в хосен довжників, бо бачив у них елемент важніший, бо економічно чинний та такий, що представляв традицію.

І так у 594-му році перед Христом видав Сольон три закони під спільною назвою **Сейзахтея**, себто **обтрясення з тягарів.**

Цікаве ствердити, на чому основувалася ця Сольонова акція віддовження.

Отже **перший закон Сейзахтеї касував особисту вязницю за довги**, приказував звільнити людей, що за довги попали в неволю, а викупити на кошт держави тих Атенців, яких за довги попродано в неволю за границю.

Другий закон Сейзахтеї відносився до девальвації грошей. Взели нову драхму, якої місто та срібла відносилася до давньої як 100 до 70. Всякі платности мали полагоджувати відтепер у новій валюті на основі номінальної висоти давніх зобовязань. Себто рівналося загальній знижці одної третини усяких довжних сум.

Вкінці **третій закон Сейзахтеї наказував примусову знижку процентової стопи.**

Всі три закони введено в життя рівночасно. Отже були одноразовою тяжкою операцією, якої метою було закріпити суспільний устрій, а не перебудовувати його. Тому заспокоювали гострі розпорядки для всяких облігаційних відношень, що виринули після тієї операції. Пішло при цьому про те, щоби станом нової непевности не підтинати довіря та правної безпеки і не спиновати процесів, які тепер звемо внутрішньою капіталізацією.

Він: Скажи мені, чи ти дійсно мене так любиш, як я тебе?

Вона: О, навіть більше, бо крім тебе, люблю також усе, що твоє.

ДЕ ЩАСТЯ?

Понад берегом моря бігав убогий чоловік і кликав:

Розум у мене є, та грошей нема!"

Якраз переходив туди другий чоловік з повними кишенями, і кинув йому жменю грошей. Врадуваний бідняга побіг у поблизьку оселю, а свому добродієви казав ждати.

Жде чоловік і дивиться на море, а там далеко-далеко чорніє якась скала. А звідти що хвиля летять ворони та круки й несуть щось блискуче в дзьобах. Дивиться чоловік і навіть не думає про те, що то могло би бути.

Аж дивиться, вернувся бідний, та вже не самий, а зі старою шкапою, та зараз убив її тут над берегом і каже до богатого:

— Лишім тут те стерво і прийдім сюди за два дні.

По двох днях приходять, а з коня вже лише кости сторчать, зате довкола порозсилав хтось повно діямантів. Здивувався богатий, а бідний каже:

— Довго я дивився й думав, що то таке блискуче носять круки з тої гори, аж додумався, що то певно дорогі діяманти. Одні пускали в море, а з другими летіли в світ, а я подумав собі: Якби тут кинути їм яку принаду, то може злетілиб і погубилиб трохи дорогого каміння. І тому я кричав, що розум у мене є, але грошей брак, бо не було за що купити старої шкапи. А тепер бачите, мої думки здійснилися — і я став богатий і вам у сотеро віддаю вашу позичку.

Здивувався богатий і подумав собі: Як то дивно в світі буває! Я мав гроші, та не мав розуму і не бачив, що тут діється, а він не мав грошей, але мав розум і за те він тепер богатший від мене, хоча ще вчора був бідаком. Виходить, що розум то ґрунт і підстава людської долі.

М. Долинська.

7 РЕКОРДІВ КНИЖКИ.

Найстарша книжка в світі — це „Папірус Пріса", що знаходиться у паризькій народній бібліотеці. Цей папірус походить з 3350 р. до Христа. Його віднайшов археольоґ Пріс у гробниці в Тебах.

Найбільша книжка в світі — це анатомічний атляс, власність державної промислової школи у Відні. Його виміри такі: 1.9 цм. високий, 90 цм. широкий. Друкували його від 1823-до 1830 р.

Найменша книжка в світі — це Галілея, видрукована в Падуї в 1897 р. Її величина 10 мм. на 6 міліметрів. До читання треба вжити дуже сильні побільшуючі скла.

Найтяжчою книжкою в світі — це т. зв. „Парга", історія Ітаки. Ця „книжечка" важить... 48 кг.

Найдорожчою книжкою була „Біблія" Гутенберга. Недавно большевики продали Англійцям „Кодекс Сінаітікус" за 100,000 фунтів.

Святе Письмо — це найбільше розповсюднена книжка. Нараховують її на 500 міліонів примірників у цілому світі.

Найбільша обємом книжка — це китайський словник „Тушу-чічент", що має 5,020 томів, кожний том має 200 сторін. Цей словник видрукували в XVI. в. на приказ одного з китайських цісарів.

МАЛПИ — ЯК БАНКОВІ УРЯДНИКИ.

В Америці та в Европі люди стараються влекшити собі працю чимраз ліпшими машинами. Східні народи мають на це інший спосіб. Так наприклад деякі банки в Сіямі держать у себе службу замісць людий... малпам. У Сіямі платять головно металевими грошами, а фальшиві гроші трапляються там дуже часто. Тому в банках біля касієра сидить усе також одна більша малпа. Малпа вивчена так, що кождий гріш, який прийме касієр до каси, бере в зуби та кусає. Коли малпячі зуби оставлять на монеті слід, то така монета підозріла; коли нема на монеті сліду, все є в порядку.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (16)

Тарзан підкрадався тихо до вартового, що безпечно стояв біля дверей штабу. Біля вартового Тарзан вмить випрямився в цілий свій ріст. Вартовий не встиг писнути навіть, як у руках Тарзана вже було неживе його тіло. Тепер дорога до штабу була вільною.

Тарзан підійшов до одного вікна й прислухувався розмовам, які вели між собою червоні офіцири. Розмови їх були про захоплення цілої Африки та Европи, про світову революцію. Це Тарзана не цікавило й він підійшов до іншого вікна.

В одному вікні Тарзан побачив червоного генерала й почув, як вістун говорив: „Ольґа Борєц прибула до штабу!" „Нехай зараз зявиться тут!" — віповів начальник штабу. Тарзан бачив, як у глибині кімнати відчинилися двері і звідти вийшла молода жінка.

Вона ввійшла до кімнати, відсалютувала начальникови штабу й наблизилася до його стола. Тарзан бачив, що вона дуже гарна, хоч і була одягнена в негарне напів військове убрання. Потім з усмішкою жінка вийняла з кишені папір і подала його генералові.